

HUGO CLAUS

de eenzame

Kunst van nu, fig. 3,
nr. 2,
dec. 1965
p. 31

BLIJKENS de verantwoording in Hugo Claus' Gedichten 1948—1963 verstomde de stem van de dichter zeven jaar. Na een overvloedige produktie in de jaren 1948 t/m 1954, besloten met de verschijning van *De Oostakkerse gedichten*, deze top in de naoorlogse Nederlandse poëzieproduktie, zweeg hij tot de verschijning van *Een geverfde ruiter* in 1961. De vier verklaringen van *De Oostakkerse Gedichten* eindigden met de vraag: „Op zenuwvoeten lopen mijne zinnen verder door uw sterrebaan en in uw glooiend dal naar binnen. En wat ermee gedaan? Ik weet het niet, ik weet het niet.”

Kunst van Nu
fig. 3, nr 2, dec 1965, p. 31.

DE jaren '54 tot '61 waren voor de Vlaamse schrijver belangrijke jaren; hij keerde na een vijftal jaren vrijwillige ballingschap in Parijs en Rome terug tot het land van zijn geboorte — 25 jaar oud en midden in een roemrijke carrière als dichter, romancier en toneelschrijver. Hij moest zich zelf een plaats hervinden temidden der coryfeeën, die zijn werk met bewondering, achterdocht (waar haalt de speler zijn materiaal vandaan?) en verbazing zagen groeien. *Op een eiland (Ibiza, 1960)* schreef Claus:

„Veel heeft mij verlaten, veel heeft mij verminkt,
Toch graai ik nog in wier en gras
Naar het honds onding dat ik was.”

Reportage gaf een verslag van zijn reis naar de Verenigde Staten, waarover de proza-teksten uitbleven tot heden — liefdesgedichten, hermetisch en openbarend:

„Omdat ik
geen beeld ben, maak ik een beeld.
Meestal
zijn het dieren maar
soms ben jij het beeld.”

VAN de wetende, bezwerende, door terderheid beroerde en zich voortdurend voor aanraking vrijwarende dichter een voortdurende bede aan zijn lezer: versta mij wel, laat mij niet worden misverstaan, die wel het machtigst tot uitdrukking komt in zijn „oproep in een zeer vage dichtvorm” *Bericht aan de bevolking*, door de dichter voorgelezen op 1 januari 1962 ter gelegenheid van een anti-atoombom-manifestatie. De eenzame stem van de dichter, die zijn tijd tracht te doorgronden, een persoonlijke synthese zoekt tussen persoonlijke wel en wee, en het hem omringende, omvattende machteloze wereldgebeuren, waarbij de dichter zijn lezers niet anders weet te raden dan zich het mes op de keel te zetten, en te bidden om definitieve, uiteindelijke eliminatie.

„Onze Vader
Die in de Hemel zijt
Gezegend is Uw Barm

Maar dat wij mogen ver-assen en
verdwijnen
Tot op het einde der tijden.
Amen.”

MET *Het Teken van de hamster* uit 1963 keert Claus weer terug tot zijn „zotte lievers” (Bredero) op reis van Gent naar Brugge en weerom: het leven, dat niettegenstaande vervloekingen „verstaanbaar weerstaanbaar” is.

„Nergens woestijn of rots of het verledenzieke volk is er
aan het graven en kweekt er agenten
voor de vrede
en het klokhuis der gedachte wordt
niet aangeboord.”

Het is onmogelijk de mens Hugo Claus te scheiden in de toneelschrijver, de dichter en romancier. In zijn roman

De gelegenheidsgedichten geven de topografie; in het gedicht „Spijtig roept de exegeet zijn doden aan“:

„Al strijk ik uw zell
en duld ik uw landschap
al ben ik, potjesgod, een van uw plant-
aardig, wreedaardig, wandel gebroed,
ik kok in uw dal.
Vergeet mij niet.
Ik krimp en stekel. Tegen”

Dat Uw Rijk kome
Dat Uw Megatonnen ontvlammen hier
op aarde

Als in Uw Hemel.
Geef ons heden ons nucleair wapen
En vergeef ons onze voorlopige vrede
Zoals wij vergeven wie ons weerstaat
met gejang om vrede.
En leid ons niet in de bekoring der
ontwapening

De *Verwondering* uit '62 spuilde Claus zijn gal, en gaf hij uiting aan zijn wrevel om het land dat hij liefheeft, omdat hij met ouders en familie geworteld staat in de Vlaamse aarde, wier stem hij is, tussen het misschien, het maar en het dus van de anderen, wier taal hij spreekt.

HIJ is een eenzame, Claus — in een wirwar van gevoelens, gedachten, explosies van kennis en herinneringen, in het verleden dat heden wordt, in de ogen geboren: „Ik zie de tijd van de verdeelde mens nog niet verdwijnen.” Een rusteloos landschap van de ziel, dat huist in het liefdevol dulden en nuttigen.

„Enkele lovende, vleiende, niets-zeggende besprekingen” zegt Claus, en hij haalt glimlachend zijn schouders op. Niemand immers kent de ramifikaties van zijn eruptieve, associatieve poëzie zozeer als hijzelf? Bij zijn binnenkort te verschijnen cyclus gedichten *Reliquie* vertelt hij het verhaal van de onlangs gestorven Antwerpse schilder Paul Joostens, die 62 jaar werd, en wiens tekeningen de bundel zullen verluchten. „Een vereenzaamde man, die van niemand steun of raad wilde. Op z'n 40e heeft hij gedurende veertien dagen een jong meisje van 17 gekend; in duizenden tekeningen heeft hij naderhand geprobeerd haar weer terug te vinden, in haar gebaren en lichamelijkeheid. Hij liet 24.000 beschreven pagina's papier achter, een groot mensenhater was hij, totaal vervuild, ondervoed en excentriek. Het zal 'n vrij dure privéuitgave worden, die *sous le manteau* verkocht zal worden, bij de Antwerpse uitgeverij Menas van Henri-Floris Jaspers. De gedichten gaan over de man, het meisje, en mezelf. Ik heb ze overgehouden aan een moeilijke periode, waaruit ik weer trillend, vol energie ben opgestaan.”

EN de dichter loopt weer (als achterop de *Gedichten*) door het landschap van Oost-Vlaanderen, waar hij zich ver van mensen heeft teruggetrokken, met vrouw Elly, zoon Thomas (2) in een verbouwde boerenhoeve. Werkend aan een oeuvre. Zichzelf. Kenbaar.

SIMON VINKENOOG.

